

TADEUSZ BOROWSKI

KOTIMME AUSCHWITZ

Kotimme Auschwitz

Tadeusz Borowski

Kotimme Auschwitz

SAGA Egmont

Kotimme Auschwitz

Translated by Martti Puukko

Stories from the original collection have been selected for the Finnish version. /
Suomenkieliseen versioon on valikoitu tarinoita alkuperäisestä kertomuskokoelmasta.

Original title: *Bylismy w Oswiecimiu*

Original language: Polish

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa
näkemystä.

Copyright © 1946, 2022 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727141046

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or
transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the
publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in
which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent
purchaser.

This work is republished as a historical document. It contains contemporary use of
language.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully
owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to
children in difficult circumstances.

ALKUSANAT

Tadeusz Borowski poistui tästä maailmasta oman käden kautta heinäkuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1951. Neljän päivän ikäisen tytön isä oli kuollessaan vain 28-vuotias. Hän oli yrittänyt itsemurhaa kahdesti aiemmin.

Puolassa on vuosikymmeniä arvuuteltu, mikä lopulta ajoi Auschwitz-Birkenaun keskitysleiristä hengissä selvinneen, poikkeuksellisen lahjakkaan nuoren kirjailijan epätoivoiseen ratkaisuunsa. Vastausta ei tiedä kukaan.

Tähän kirjaan kootuista Borowskin keskitysleirikertomuksista huokuu kirjailijan syvä pettymys ihmiskuntaan ja ihmiseen. Borowskin kuvaukset keskitysleirielämästä ovat armottomia myös häntä itseään kohtaan. Borowski ei kysele miksi juuri hän jäi henkiin. Hän kertoo sen.

Borowski uskaltaa myös kertoa sen, kuinka nopeasti arkimoraali katoaa leiriolosuhteissa ja henkiinjäämisestä tulee ainut päämäärä. Siksi nämä keskitysleirikertomukset ovat

järkyttävää ja pysäyttävää luettavaa. Ne ovat silminnäkijän kuvauksia pahuudesta.

Tadeusz Borowski syntyi puolalaiseen perheeseen Ukrainassa vuonna 1922. Kun Tadeusz oli nelivuotias, Neuvosto-Ukrainan viranomaiset kyyditsivät hänen isänsä pakkotöihin Karjalaan. Vuonna 1930 Borowskin äiti pidätettiin ja kyyditettiin Siperiaan. Tadeusz ja hänen veljensä joutuivat tätinsä huostaan.

Vuosina 1932–1933 Borowskit saivat neuvostoviranomaisilta luvan muuttaa Varsovaan.

Toinen maailmansota syttyi syyskuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1939, kun saksalaiset joukot hyökkäsivät Puolaan. Seitsemäätoista päivää myöhemmin myös neuvostojoukot tunkeutuivat Puolan itäosiin saksalaisten kanssa aiemmin solmitun sopimuksen mukaisesti.

Borowski suoritti ylioppilastutkinnon vuonna 1940 saksalaisten miehittämässä Varsovassa, salaa toimineessa lukiossa. Myöhemmin samana vuonna hän ryhtyi lukemaan puolan kieltä ja kirjallisuutta maanalaisessa yliopistossa. Selvyyden vuoksi mainittakoon, että saksalaismiehityksen aikana kaikki korkeampi koulutus oli puolalaisilta kielletty.

Vuonna 1942 ilmestyi Borowskin ensimmäinen runokokoelma ”Gdziekolwiek ziemia...” eli ”Missä tahansa Maa...” itse painettuna 165 kappaleen painoksena.

Vuoden 1943 helmikuussa hän joutui maanalaisesta toiminnasta epäiltynä Varsovan pahamaineiseen Pawiak-vankilaan. Siellä pidettyjen kuulustelujen jälkeen hänet siirrettiin saman vuoden huhtikuussa Auschwitzin keskitysleirille. Elokuussa 1944 Borowski kuljetettiin Stuttgartin läheisyydessä sijainneelle Dautmergenin keskitysleirille. Vuoden 1945 alussa hänet siirrettiin Dautmergenistä Dachau-Allachin

keskitysleirille, josta hän vapautui kun amerikkalaiset joukot saapuivat saman vuoden huhti- ja toukokuun vaihteessa.

Borowski muutti syyskuussa 1945 Müncheniin ja aloitti Janusz Nel Siedleckin ja Krystyn Olszewskin kanssa kirjan ”Bylismy w Oswiecimiu” eli ”Olimme Auschwitzissa” kirjoittamisen. Kirjasta julkaistiin Münchenissä vuoden 1946 kesäkuussa 10 000 kappaleen painos. Borowski palasi Puolaan samana vuonna ja avioitui Maria Rondon kanssa. Vuoden 1947 loppupuolella Puolassa julkaistiin hänen kertomuskokoelmansa ”Pozegnanie z Maria”, ”Jäähyväiset Marialle”. Vuonna 1948 Borowski liittyi Puolan Yhtyneeseen Työväenpuolueeseen eli kommunistipuolueeseen ja kirjoitti kiihkeitä kommunismia puolustavia kirjoituksia. Syvä pettymys kaikkia inhimillisiä järjestelmiä kohtaan kalvoi kuitenkin Borowskia loppuun asti. Hän kuvasi pettymyksen tuntojaan novellissa ”Kivinen maailma”. Liian varhain kuollut Tadeusz Borowski jätti jälkeensä melko pienen, mutta hätkähdyttävän kirjallisen perinnön.

HELSINGISSÄ 12.12.2004

Martti Puukko

HERRASVÄKI ON HYVÄ JA KÄY KAASUKAMMIOON

Kaikki leiriläiset kulkevat alasti. Itse asiassa olemme saaneet vaatteemme takaisin altaista, joissa ne ovat olleet cyklonilla terästetyssä vedessä, cyklonilla, joka niin erinomaisesti tappaa syöpäläiset kankaissa ja ihmiset kaasukammioissa.

Vain piikkilankaesteillä, ”espanjalaisilla vuohilla”, erotetuissa parakeissa asuvat ovat vielä ilman vaatteitaan. Mutta kaikki me kuljemme alasti. Helle on tukahduttava. Leiri on suljettu tiiviisti. Ainutkaan vanki tai pieninkään täi ei saa päästä ulos.

Työkomppanioiden päivä on päättynyt. Tuhannet alastomat ihmiset tappavat aikaansa vaellellen edestakaisin teillä ja komentoaukioilla, makaillen seinien vierustoilla ja katoilla. Nukumme paljailla puulavereilla, koska heinätäytteiset patjat ja viltit on viety desinfioitaviksi. Laitimmaisista parakeista voi nähdä Frauen Konzentration Lageriin, naisten keskitysleiriin. Sielläkin on syöpäläistorjunta käynnissä.

Kaksikymmentäkahdeksantuhatta naista, alastomina, ulos parakeista ajettuina, kuljeskelee päämäärättä teillä ja aukioilla.

Olemme odottaneet ruokaa aamusta lähtien, jotkut syövät saamistaan paketeista, tuttavien käydään tervehtimässä. Aika mataa hitaasti niin kuin se helteellä tekee. Meillä ei ole edes arkipäiväistä huviamme: krematorioihin johtavat leveät tiet ovat tyhjiä.

Kuljetuksia ei ole saapunut pariin päivään.

Osa Kanadasta, leirin ”hyvinvoivasta osasta”, on lakkautettu ja sen asukkaille on jaettu leirin raskaimpia töitä Harmenezessa, koska he ovat hyvin syöneitä ja levänneitä.

Leirissä vallitsee kateuteen perustuva oikeudenmukaisuus. Kun vahva sortuu, ystävät pitävät huolen siitä, että hän todella luhistuu. Kanada meidän Kanadamme. Vaikkei se tuoksukaan mahlalle vaan ranskalaisille parfyymeille, oikeassa Kanadassa tuskin on yhtä paljon korkeita honkia kuin meidän Kanadassamme on kätkettyjä, koko Euroopasta kerättyjä timantteja ja kultarahoja.

Jotkut meistä istuvat ylälavereilla huolettomasti jalkojaan heilutellen. Otamme esille valkoisen leivän jaettavaksi. Se on maultaan hieman vastenmielinen mutta kestää homehtumatta useita viikkoja. Leipä on lähetetty Varsovasta asti. Vain viikko sitten äitini on pitänyt sitä käsissään. Jumalani, voi hyvä Jumala...

Otamme esille pekonin ja sipulin ja avaamme purkin maitotiivistettä.

Henri, suuri ja ankarasti hikeä hellittävä ranskalainen, uneksii ääneen ranskalaisista viineistä, joita tuli Strasbourgista, Pariisista ja Marseillesta saapuneiden kuljetusten mukana. – Kuulepas, mon ami, ystäväiseni, kun menemme jälleen lastauslaiturille,

tuon sinulle sieltä aitoa samppanjaa. Et varmasti ole juonut sitä koskaan, ethän?

– En. Mutta et saa tuotua sitä portista, joten älä puhu pötyä. Hanki minulle mieluummin kengät, tiedäthän, sellaiset nauhakengät, joissa on kaksoispohjat. Kauan sitten lupaamastasi paidasta en halua enää edes mainita.

– Kärsivällisyyttä, kärsivällisyyttä, tuon sinulle kaiken lupaamani kun kuljetukset saapuvat. Mennään jälleen lastauslaiturille.

– Ehkä kuljetuksia kaasukammioihin ei enää tule, tuhahtan ärtyneesti, – olethan huomannut että tilanne on helpottunut täällä leirissä, paketteja tulee rajattomasti, eikä meitä enää saa hakata. Tehän kirjoititte kirjeitäkin kotiin... Uusista järjestelyistä puhutaan kaikenlaista, itsekin puhut niistä. Sitä paitsi heiltähän loppuvat ihmiset kesken, helkkari soikoon.

– Jos lopettaisit tuon roskan puhumisen. Henrin leveät, sielukkaat kuin Coswayn miniatyyristä peräisin olevat kasvot liikkuvat kun hän jauhaa suussaan vaivalloisesti sardiinivoileipää. ("Alas meni hitto vieköön!") Henri on ystäväni, vaikken tiedäkään hänen sukunimeään.

– Jos nyt lopettaisit tuon roskan puhumisen, eiväthän ne voi lopettaa ihmisten lähettämistä tänne, koska silloinhan me kuolemme nälkään koko sakki. Me kaikki elämme sillä, mitä kuljetusten mukana tulee.

– Kaikki. Emme kaikki. Meillähän on paketteja...

– Sinulla on, sinun kaverillasi on ja ehkä kymmenellä hänen kaverillaan, teillä on, puolalaisilla, mutta eihän siinä ole kaikki. Entä sitten me, juutalaiset ja venäläiset? Mitä jos meillä ei olisi kuljetuksista organisoitua syötävää, luuletteko, että silloin söisitte

Pysäyttäviä kertomuksia Auschwitzista

Kun puolalainen kirjallisuudenopiskelija Tadeusz Borowski joutuu Auschwitzin keskitysleirille, hänen elämänsä muuttuu käsittämättömästi.

Keskitysleirillä tärkeintä on hengissä selviäminen ja entisen elämän yllisyydet – kuten kunnollinen ruoka – ovat vain kaukainen haavekuva. Normaalin ja epänormaalin rajat sekoittuvat leirin hirvittävässä arjessa, kun vangit työskentelevät, rakastuvat, selviytyvät ja tulevat murhatuiksi.

Kotimme Auschwitz on kokoelma järkyttäviä ensikäden kuvauksia elämästä Auschwitzin keskitysleirillä. Kirjoittaja itse oli leirin vanki, ja hänen autenttinen kertomuksensa tuo esiin inhimillisen kärsimyksen ja selviytymisen äärimmäisissä olosuhteissa. Teos on tärkeä dokumentti historian pimeimmästä ajasta, ja se antaa äänen niille, jotka eivät selvinneet kertomaan kokemuksistaan itse.

Kokoelma käsittää Borowskin teokset *Herrasväki on hyvä ja käy kaasukammioon*, *Päivä Harmenzessa*, *Kotimme Auschwitz*, *Ihmiset jotka kulkivat*, *Schillingerin kuolema*, *Mies ja hänen pakettinsa*, *Illallinen*, *Kertomus todellisesta elämästä*, *Hiljaisuus*, *Tammikuun suurhyökkäys*, *Vierailu* ja *Kivinen maailma*.

Puolalainen toimittaja ja kirjailija **Tadeusz Borowski** (1922–1951) tunnetaan parhaiten Auschwitzin keskitysleirin kokemuksiaan kuvaavista kertomuksistaan. Borowskin kirjoitukset ovat olleet tärkeässä roolissa toisen maailmansodan julmuuksien dokumentoimisessa ja muistamisessa.